

Hans van den Bos

Het geld groeit niet op mijn Heuvelrug... of toch wel?

Over economische baten en investeringen in natuur en landschap

De EHS kost veel geld, dat valt niet te ontkennen. Daarom mag ook wel eens gezegd worden dat natuur ook geld opbrengt. Tom Bade maakte onder andere op de Utrechtse Heuvelrug een schatting van de baten.

Tom Bade, senior manager KPMG

“Kijk een pannenkoekenhuis, dan kan de natuur niet ver weg meer zijn.” Bioloog Midas Dekkers heeft het goed gezien, want steeds meer onderzoek wijst uit dat natuurgebieden belangrijke dragers van de regionale economie zijn. KPMG deed een reeks onderzoeken naar de bijdrage van natuurgebieden aan de regionale economische ontwikkeling. Voor dit onderzoek gebruikten we een onderzoeksmethodiek die bijvoorbeeld ook gebruikt wordt bij Schiphol. Er wordt aan ondernemers gevraagd hoeveel van hun omzet direct te herleiden is tot de aanwezigheid van het vliegveld, en dat wordt vertaald naar de bijdrage van Schiphol aan de regionale werkgelegenheid.

Als eerste waren Nationaal Park Veluwezoom en Nationaal Park Schiermonnikoog aan de beurt. Ondernemers uit de toeristisch-recreatieve sector gaven aan dat ongeveer 30% van hun omzet direct te herleiden was aan de aanwezigheid van het nationaal park. Voor de Veluwezoom betekent dit zo'n 90 miljoen euro omzet per jaar. Met een besteding in het park zelf van 34 miljoen euro per jaar, en 700 banen, blijkt 10% van

de werkgelegenheid in de regio direct te herleiden tot de aanwezigheid van het nationaal park.

549 banen

Een dergelijk verkennend onderzoek voerden we eerder dit jaar ook uit voor het Ministerie van LNV in en rond Nationaal Park de Utrechtse Heuvelrug. Daarbij is voor het nationaal park slechts een zeer beperkte omvang aangehouden, zowel qua gebied als qua onderzochte thema's. Hier bleek dat 549 banen en 82 miljoen euro aan omzet bij de horeca, detailhandel en vervoer aan het natuurgebied kan worden toegerekend, dat is 3.569 euro per hectare. Omgerekend naar het totale aantal werkzame personen in de beide gebieden betekent dit dat minimaal 17 procent van de banen in het onderzoeksgebied toegeschreven kon worden aan de aanwezigheid van de natuur.

De ondernemingen staan een gedeelte van hun omzet af aan verschillende typen belastingen. Voor de Utrechtse Heuvelrug bedroeg de Onroerendezaakbelasting (OZB) die te herleiden

was aan natuur- en landschap 2 miljoen euro, en de toeristenbelasting bijna 115.000 euro. Overige belastingen (inkomstenbelasting, vennootschapsbelasting, grondwaterheffing, de grondwaterbelasting en de overdrachtsbelasting) zijn niet onderzocht, maar hebben ook indirect een relatie met het natuurgebied.

Huizen gesitueerd in en rondom het natuurgebied hebben in het algemeen een hogere waarde dan identieke huizen die niet in de nabijheid van een natuurgebied zijn gelegen. De meerprijs voor een woning kan dan ook aan het natuurgebied worden toegerekend, en wordt op de Utrechtse Heuvelrug op 17,1% geschat. Ervan uitgaande dat jaarlijks gemiddeld 423 huizen in het onderzoeksgebied werden verkocht ter waarde van gemiddeld 200.000 euro blijkt naar schatting 14,5 miljoen euro van de opbrengsten van verkochte woningen per jaar aan de natuur rond het nationaal park te kunnen worden toegeschreven.

Maatschappelijke besparingen

In het onderzoeksgebied wordt tenslotte jaarlijks naar schatting 12,41 miljoen m³ water onttrokken. De maatschappelijke besparingen in de zuiveringskosten - omdat de natuur dit alles gratis reinigt tot drinkwaterkwaliteit - zijn geschat op 0,12 euro per m³. De totale jaarlijkse vermeden maatschappelijke kosten zijn derhalve minimaal 680.000 euro.

Als we nu weten dat natuurgebieden bijdragen aan de regionale economie, dan is het natuurlijk ook belangrijk dat we nadenken over de gewenste kwaliteit van het gebied en de investeringen die nodig zijn om deze kwaliteit te behouden dan wel te vergroten. Dat is niet meer dan logisch, want net als bijvoorbeeld het winkelhart van een stad of de infrastructuur van een regio, zouden natuurgebieden kunnen worden gezien als een deel van de openbare ruimte. En voor behoud en verbetering van de kwaliteit, is een actieve inzet nodig van alle partijen, zowel overheid als bedrijfsleven.

Opvallend is nu dat het bedrijfsleven dus veel baat heeft bij de aanwezigheid van de natuur, maar hier op geen enkele wijze direct aan bijdraagt. Althans, niet in bestaande gevallen. Bij de ontwikkeling van nieuwe natuurgebieden wordt soms wel gewerkt met medefinanciering door projectontwikkelaars, zandwinners en recreatie-ondernemers. Kosten (eigenlijk dus investeringen) en baten van natuurgebieden blijven daarmee gescheiden geldstromen. Dat zien we trouwens ook bij de opbrengsten voor de overheid die samenhangen met de aanwezigheid van de natuur. Immers, de opbrengsten in de vorm van OZB die hiermee gepaard gaan, vloeien niet terug naar natuur, landschap en stedelijk groen.

De baten overstijgen de kosten

Daar waar opbrengsten en maatschappelijke noodzakelijke investeringen gescheiden zijn, dan wel de investeringen een algemeen belang dienen, zien we dat de overheid vaak 'inspringt'. Dat doet zij bijvoorbeeld ook als het gaat om de aanleg van infrastructuur, vooral risicovolle projecten

als de Betuwelijn of de HSL. Tegen deze achtergrond van gescheiden geldstromen, maakt de overheid ook geld vrij voor bescherming en beheer van de natuur. In het geval van de rijksoverheid is dat 0,2% van de Rijksbegroting. Hoewel nooit een kosten-batenanalyse is gemaakt, kan op basis van de verschillende onderzoeken van de afgelopen jaren worden vastgesteld dat de baten van de natuur deze 'kosten' vele malen zullen overstijgen en deze bestedingen meer dan verantwoord lijken. Dat geldt ook voor regionale plannen als 'Hart voor de Heuvelrug', waarvoor de overheden de nodige middelen hebben vrijgemaakt. Toch verdient het aanbeveling om in toenemende mate de economische baten van dergelijke investeringen vooraf inzichtelijk te maken.

Hans van den Bos

Huizen gesitueerd in en rondom het natuurgebied hebben in het algemeen een hogere waarde dan identieke huizen die niet in de nabijheid van een natuurgebied zijn gelegen.

Daarbij willen we graag opmerken dat veel van deze middelen vaak ook nog moeten worden ingezet voor het wegwerken van achterstallig onderhoud, terwijl deze eigenlijk op een andere begrotingspost hadden moeten staan. Dat geldt bijvoorbeeld voor de aanleg van wildviaducten. Eigenlijk hadden deze kosten integraal onderdeel moeten zijn van de aanleg van wegen. Maar dat deden we vroeger niet. Net als we vroeger ons water niet zuiverden voordat we het in de gracht loosden. Maar gelukkig is sprake van vooruitgang en wordt deze omissie hersteld.

Faunistisch verkeer

Het wegwerken van achterstallig onderhoud is juist dringender noodzakelijk dan vroeger. Toen kon wild de weg misschien nog wel oversteken. Bovendien zijn met de toenemende drukte wel viaducten voor kruisende auto's en fietsers aangelegd. Het is daarom verantwoord als stelregel aan te houden, dat als het zijwaartse humane verkeer viaducten nodig heeft om een nieuwe of bestaande weg over te steken, dat dat ook geldt voor het faunistische verkeer.

Hierbij moeten we wel een rationele afweging maken als het gaat om de inzet van onze schaarse middelen. Een onderzoek

van KPMG voor Staatsbosbeheer laat zien dat de kosten van de aanleg van alle wildviaducten in Nederland de afgelopen tien jaar, slechts 0,001% uitmaken van het totale bedrag dat wij in dezelfde periode hebben uitgegeven aan aanleg van rijkswegen met de daarbij behorende kunstwerken. Het beheer van wildviaducten - na aanleg - kost nagenoeg geen geld, hetgeen van viaducten en rijkswegen niet kan worden gezegd. Daarmee kan de aanleg van de wildviaducten worden gezien als een verantwoorde investering in de belangrijkste kernkwaliteit van de groene openbare ruimte, namelijk aaneengeslotenheid. Zeker als - en daar wordt steeds meer naar gestreefd - ook recreatieve ontsluiting wordt meegekoppeld. Dat geldt zeker voor een gebied als de Utrechtse Heuvelrug, waarvoor wij al hebben laten zien dat het gebied directe economische baten genereert.

De economische dimensie van wild

Het doel van de aanleg van robuuste verbindingzones en wildviaducten is om de grotere wildsoorten als het edelhert, het ree en het wilde zwijn meer leef- en bewegingsruimte te bieden. De aanwezigheid van wild kan trouwens namelijk worden gezien als één van de kernkwaliteiten van onze grotere natuurgebieden, zoals de Utrechtse Heuvelrug. En ook dit fenomeen heeft een interessante economische dimensie.

Wild kijken is één van de snelst groeiende recreatieve activiteiten en het idee dat men wild kan zien, vergroot de beleevingswaarde enorm. Nederlandse gegevens ontbreken helaas, maar recente gegevens uit Amerika laten zien dat zelfs de aanwezigheid van aanvankelijk zeer omstreden dieren als wolven de regio een enorme economische impuls kan geven. Sinds deze dieren zijn geïntroduceerd in Yellowstone National Park is de omzet in de toeristische sector met 50 miljoen dollar per jaar gestegen. Dat is ongeveer 1 miljoen dollar per wolf. Met als bijkomend voordeel dat de meeste mensen die wolven willen zien in de winter naar het park komen, als de dieren makkelijker te zien zijn, terwijl de ondernemers tot voor kort in deze periode minder inkomsten hadden. De ondernemers in de regio hebben zich dan ook binnen een periode tien jaar ontpopt tot de meest fervente beschermers van het dier.

Natuur en economie werden lang gezien als twee tegenstrijdige belangen. Het is belangrijk dat dit verouderde gedachtegoed snel door alle partijen wordt verlaten. Bescherming van de natuur draagt niet alleen bij aan ons welzijn, het draagt vooral ook bij aan onze materiële welvaart. Het gaat om omzet, werkgelegenheid, toegevoegde waarde, belastinginkomsten en allerlei andere 'harde' vormen van maatschappelijke baten. Om deze inkomsten op peil te houden en te vergoten zijn investeringen in de kernkwaliteiten van de natuur noodzakelijk. Maar die zullen zich zeker terugbetalen.

